

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนา การท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ศรี

ธิปฏาพนธ์ ยิ้มประเสริฐ¹ และ พญกษ์ ชุตติมานุกูล²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ที่เป็นแก่นความรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ในการนำมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ศรี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์อำเภอละ 1 ชุมชน รวมทั้งหมด 22 ชุมชน ซึ่งมีตัวแทนคณะผู้บริหารและสมาชิกของชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนละ 5 คน รวมทั้งหมด 110 คน ผลการวิจัยที่ได้จากการค้นหาและสังเคราะห์ร่วมกันระหว่างบุคลากรของแต่ละชุมชน นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ และนักวิจัย พบว่า องค์ความรู้หรือศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานที่ดีที่มาจาก “ความพอประมาณ” ให้รู้จักศักยภาพในตนและสิ่งที่ชุมชนพึงมีอยู่ผ่านการศึกษาวเคราะห์ปัจจัยหลักที่เรียกว่า “ทุนชุมชน” ทั้ง 5 ด้านได้แก่ มนุษย์ สังคมและวัฒนธรรม กายภาพ สิ่งแวดล้อม และการเงิน อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจ และเห็นคุณค่าที่สะท้อนจิตวิญญาณหรืออัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน 2) การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง “มีเหตุผล” ให้สามารถสร้างความดึงดูดใจ เข้าถึงได้ง่าย มีที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ได้มาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และคุณภาพการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) การสร้าง “ภูมิคุ้มกันที่ดี” โดยมีการวางแผนงานในด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ การบำรุงรักษาเครื่องมือต่าง ๆ การตลาดท่องเที่ยว การพัฒนากระบวนการทำงาน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเงิน ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ทุกคนในชุมชนจะต้องปฏิบัติงานด้วยความรู้คู่คุณธรรม เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง, กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ศรี

¹ ที่ปรึกษาและนักวิชาการอิสระ อีเมลติดต่อ Thiptapone.yim@outlook.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมลติดต่อ plove9528@hotmail.com

Participatory Action Research to Identify Core Values of the Sufficiency Economy Philosophy for Developing Tourism in Villages in the Pethsmutkhiri Province Area

Thiptapone Yimprasert¹ and Preuk Chutimanukul²

Abstract

This study explored and synthesized the core values of the sufficiency economy philosophy, as applied to the development of tourism in the sufficiency economy villages of Pethsmutkhiri province. The participatory action research method was deployed. A sample of 110 people was drawn to represent the village committees in 22 villages. The core values identified, as applied to tourism development, were as follows. 1) “Moderation” as the basis of planning, reflecting five aspects of community capital: human, social and cultural, physical, environmental, and financial. These help the community define common spiritual characteristics or identities. 2) “Reasonableness” as the criterion driving tourism development. This guides the creation of attractions, accommodation, amenities, and activities, while meeting Thailand’s tourism standards. The latter mandate community-based tourism management, and set guidelines for the quality of economic, social, and community management, conservation and promotion of community culture, nature and environment management, and the quality of community-based tourism services. 3) The use of “Self-immunity” to establish competent strategic management of human resources, material and product development, tool and machine maintenance, marketing, work practices, natural resource and environmental management, and budget planning. Overall, the population of the sufficiency economy villages must work together, combining professional skills with morality and justice, to ensure the sustainability of their tourism sector.

Keywords: core values of the sufficiency economy philosophy, tourism in sufficiency economy villages, the sufficiency economy villages of Pethsmutkhiri province

¹ Consulting and independent scholar, E-mail: Thiptapone.yim@outlook.com

² Lecturer in Department of Agricultural Technology, Faculty of Science and Technology, Thammasat University, E-mail: plove9528@hotmail.com

บทนำ

จากรายงานความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2560 ของสภาเศรษฐกิจโลก (WEF, 2017, pp. 320-321) ที่ได้วัดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศต่างๆ ทั่วโลก จำนวน 136 ประเทศ จากองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยว ด้านนโยบายและปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ใน 15 ประเด็นย่อย พบว่า ในภาพรวมนั้นประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับ 34 ขึ้นมาจากอันดับที่ 35 ในปี พ.ศ. 2558 และอันดับที่ 43 ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาที่ดีขึ้น ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบในระดับภูมิภาคเดียวกันประเทศไทยก็ยังถือว่ามียุทธศาสตร์การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่เป็นรองประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียอยู่ค่อนข้างมากโดยเฉพาะสิงคโปร์ที่แม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีพื้นที่ไม่มากนักแต่กลับมียุทธศาสตร์การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่สูงมาก คือ อันดับที่ 13 ของโลก ขณะที่มาเลเซียมีระดับยุทธศาสตร์การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเหนือกว่าประเทศไทยอยู่เล็กน้อยในอันดับที่ 26 ของโลก

รายงานข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สามารถผลักดันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้สามารถเติบโตไปได้ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการเมืองหลายประการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นชุมชนเป็นฐานสำคัญที่มุ่งเน้นกระบวนการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเป็นคนจัดการ โดยจะคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน (Kantha-oo, 2017, p. 6) ซึ่งจากรายงานดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศไทยไตรมาสที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2561 (TCT, 2018) ในส่วนของรายงานการสำรวจความเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 350 ราย ด้านนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เคยได้ยินแต่ไม่ทราบรายละเอียด มีเป็นส่วนน้อยที่ทราบและรู้จักเป็นอย่างดี นอกจากนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้มีแผนในปีนี้อะไรหรือไม่แน่ใจว่าจะไปท่องเที่ยวชุมชนหรือไม่ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวคาดว่าเมื่อไปท่องเที่ยวเชิงชุมชนจะมีการใช้บริการร้านอาหารที่ดำเนินการโดยชุมชน ใช้บริการนำเที่ยวของชุมชน หรือมีการพักอาศัยในโรงแรมที่ตั้งอยู่ในชุมชนและนักท่องเที่ยวเห็นว่าภาครัฐควรสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ช่วยชุมชนพัฒนาคุณภาพการบริการให้ดียิ่งขึ้น และธุรกิจควรนำระบบสารสนเทศมาช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจองที่พักและบริการอื่นๆ และเมื่อถามถึงมาตรฐานความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ พบว่านักท่องเที่ยวไทยเห็นว่าควรปรับปรุงมาตรฐานด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สอดคล้องกับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเห็นว่าควรมีการปรับปรุงด้วยการเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการดูแลด้านความปลอดภัยและปรับปรุงเรื่องป้ายแจ้งข้อมูลและคำเตือน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของแต่ละชุมชนมีรูปแบบและลักษณะของกิจกรรมที่เป็นอัตลักษณ์แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทุนชุมชน อันเป็นสรรพสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเกิดขึ้นจากฝีมือ

หรือภูมิปัญญาที่มีมูลค่าหรือคุณค่าของมนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม คน วัฒนธรรม ประเพณี หรือปัจจัยบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมถึง “เงิน” ที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่มีมูลค่าต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน (CDD, 2010; CODI, 2015, p. 7) และยังเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ชุมชนมีศักยภาพในการนำทุนชุมชนด้านอื่นๆ มาพัฒนาให้เกิดเป็นกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นชุมชนที่มีกระบวนการจัดการพัฒนาประชาชน หมู่บ้านหรือชุมชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นสังคม “อยู่เย็น เป็นสุข” ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง (CSO, 2019, p. 2) ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกใหม่ที่สำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และการเสื่อมสลายทางด้านสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักการที่สำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ควบคู่กับเงื่อนไขของการมีคุณธรรมและความรู้ (Anantanatorn, 2017, p. 299) นอกจากนี้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ยังได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การสหประชาชาติว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเองสู่หมู่บ้านและสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้น (Dokthaisong, 2017, p. 41) อีกทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังมีกรอบแนวคิดที่มีใช้เพียงมุ่งพัฒนาในเชิงเศรษฐศาสตร์และการบริหารธุรกิจเพียงเท่านั้น (Kitbumrung, 2018, p. 72) แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย (Shone, 2014, p. 1)

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ประกอบด้วย จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม (Ministry of Interior, 2014, p.178) มีชื่อเรียกโดยย่อว่า “เพชรสมุทรคีรี” เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมกันอย่างมาก ประกอบกับมีชุมชนที่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความหลากหลายในเชิงทุนชุมชนทั้งด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีกิจกรรมเชิงการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเฉพาะตน สามารถรองรับความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีความชอบเฉพาะกลุ่มเกิดขึ้นมากมาย เช่น การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้รับความนิยมมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ (Volunteer Tourism) ที่เริ่มได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มากขึ้นและเป็นกระแสที่กำลังได้รับความนิยมในต่างประเทศ (Sommitr & Boonpaisarnsatit, 2013, p.49)

ดังนั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในเชิงการท่องเที่ยวให้กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดเพชรสมุทรคีรี จึงควรมีการศึกษาเพื่อค้นหาแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเพชรสมุทรคีรี โดยการนำเอาศาสตร์องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการของการตลาด การบริหารจัดการ และการบริการ มาสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับโครงสร้างของหลักปรัชญาแห่งความพอเพียง อันจะปรากฏเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นการผสมผสาน

ระหว่างศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักการ แนวทางในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อตนเองและชุมชน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างให้เกิดเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งที่ก่อให้เกิดสุขภาวะในการดำเนินชีวิตทั้งในมิติทางการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ วิธีการเกษตร สิ่งแวดล้อม และสุขภาพอย่างยั่งยืน (Barua & Tejativaddhana, 2019)

วัตถุประสงค์

เพื่อค้นหาแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการ

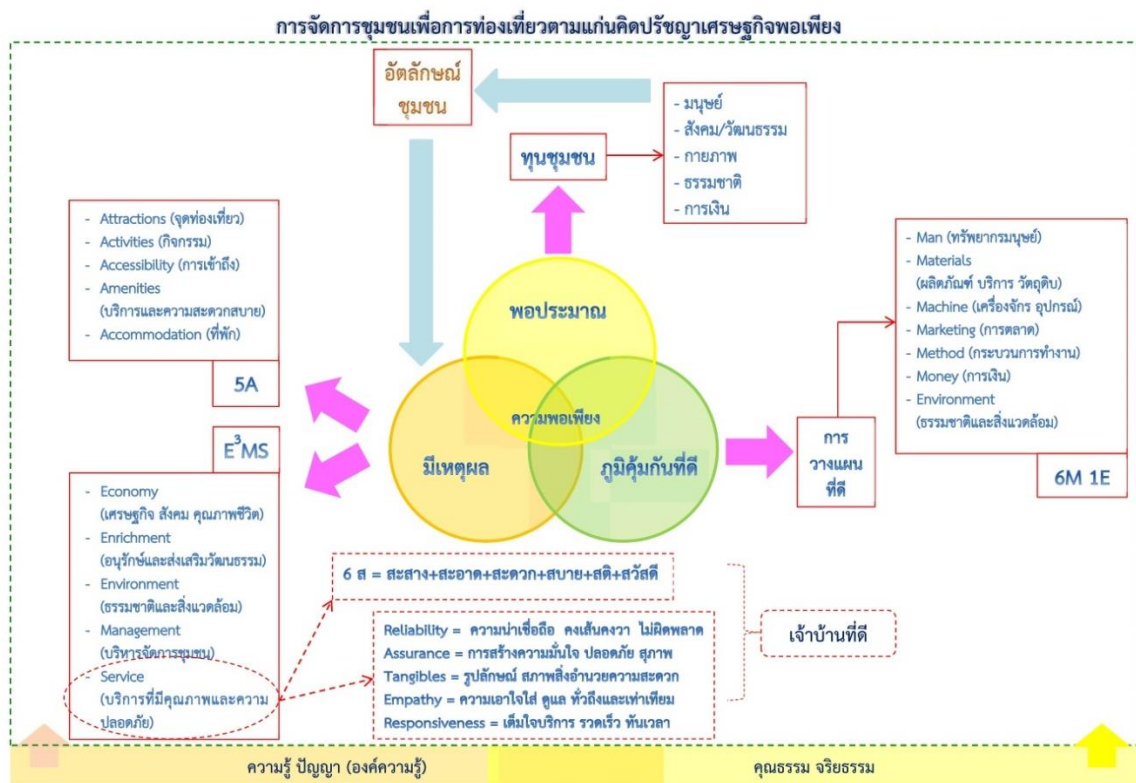
ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) อันเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในพื้นที่หรือชุมชนที่ทำการศึกษากับผู้วิจัย อันจะนำมาซึ่งพันธสัญญา และความรับผิดชอบต่อผลการวิจัยที่เกิดขึ้นร่วมกัน (Gillis & Jackson, 2002) โดยจะใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ Selenger (1997; MacDonald, 2012, p. 39) ที่ได้เสนอองค์ประกอบหรือคุณลักษณะสำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเอาไว้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปัญหาในกระบวนการวิจัยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน ซึ่งจะถูกกำหนด วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาโดยสมาชิกของชุมชน องค์ประกอบที่ 2 มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงวิถีชีวิต สภาพสังคมของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น โดยสมาชิกของชุมชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงนี้ องค์ประกอบที่ 3 สมาชิกของชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการวิจัย องค์ประกอบที่ 4 ครอบคลุมกลุ่มคนในทุกระดับซึ่งรวมถึงกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสหรือคนชายขอบ องค์ประกอบที่ 5 สามารถสร้างเสริมศักยภาพให้สมาชิกของชุมชนเกิดความตระหนักในทรัพยากรของตนเองอันจะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนของตนเอง องค์ประกอบที่ 6 เป็นกระบวนการที่มีมากกว่าความเป็นวิทยาศาสตร์ ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนอันจะทำให้การวิเคราะห์ความเป็นจริงทางสังคมมีความยั่งยืน และองค์ประกอบที่ 7 เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้วิจัยมีส่วนร่วม อำนวยความสะดวก และเป็นผู้เรียนรู้ในกระบวนการวิจัยอย่างมุ่งมั่น

พื้นที่ในการศึกษา คือ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ตัวแทนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอละ 1 ชุมชน รวมทั้งหมด 22 ชุมชน ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนคณะผู้บริหารและสมาชิกของชุมชนๆ ละ 5 คน รวมทั้งหมด 110 คน เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์

(Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) การวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย (Focus Group) โดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม (Group Interview) เพื่อระดมสมอง (Brainstorm) ค้นหาปัญหาให้บรรลุวัตถุประสงค์ การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน – สิงหาคม 2561 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจะนำเสนอเป็นความเรียงพร้อมภาพประกอบ

ผลการวิจัย

การจัดการด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจะบรรลุประสิทธิภาพได้นั้น ควรนำเอาศาสตร์องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักการของการตลาด การบริหารจัดการ และการบริการ มาสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับโครงสร้างของหลักที่เป็นแก่นคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังปรากฏเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นการผสมผสานระหว่างศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังปรากฏในแผนภาพด้านล่างนี้

แผนภาพที่ 1 การจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวตามแก่นคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยอิฎฐาพรณ์ ยิ้มประเสริฐ และ พงษ์ ชุตินานุกูล

จากแผนภาพข้างต้นเป็นการหลอมหลวมเอาองค์ความรู้หรือศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวมาเป็นหนึ่งเดียวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ง่ายต่อการปฏิบัติตามของชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ดังนี้

1. ความพอประมาณ (Moderation)

โดยการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น สิ่งแรกที่ทุกชุมชนจำเป็นต้องตระหนักรู้และให้ความสำคัญก่อนการริเริ่มกระทำการใดๆ คือ การวางแผนงานที่มีกระบวนการที่เริ่มจากการสร้าง “ความพอประมาณ” ให้รู้จักศักยภาพในตนและสิ่งที่ชุมชนพึงมีอยู่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยหลักในชุมชนทั้ง 5 ด้านที่เรียกว่า “ทุนชุมชน” อันประกอบไปด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสังคมและวัฒนธรรม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน ซึ่งการทำความเข้าใจในทุนของชุมชนที่มีอยู่ จะช่วยให้ชุมชนสามารถเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในสิ่งที่ชุมชนพึงมีที่สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของชุมชนออกมาได้อย่างชัดเจน

2. มีเหตุผล (Resonableness)

การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่าง “มีเหตุผล” เกิดจากการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนที่ตรงเป้าหมายโดยมุ่งเน้นที่จะปรับเปลี่ยนปัจจัยต่างๆ ของชุมชนให้สามารถรองรับและรับรองนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมที่จะส่งมอบคุณค่าของตน (Value Proposition) ตามอัตลักษณ์สู่สายตานักท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยว กล่าวคือ สามารถสร้างความดึงดูดใจ เข้าถึงได้ง่าย มีสถานที่สำหรับพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวในชุมชน พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ

3. ภูมิคุ้มกันที่ดี (Self-immunity)

เมื่อมีการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตามหลักการของเหตุและผลเพื่อให้ได้มาตรฐานด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและสากลแล้วนั้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้าง “ภูมิคุ้มกันที่ดี” ชุมชนควรมีการวางแผนการดำเนินงานในมิติต่างๆ ให้รัดกุม มีประสิทธิภาพ ที่นำมาซึ่งประสิทธิผลอย่างยั่งยืนสืบไป โดยมีการวางแผนงานที่ดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของชุมชนให้ปฏิบัติหน้าที่และมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน แผนการพัฒนา ปรับปรุง และตรวจสอบเกี่ยวผลิตภัณฑ์ วัตถุประสงค์ต่างๆ ตลอดจนการบริการของชุมชนให้ได้มาตรฐาน แผนการตรวจซ่อม บำรุงรักษาเครื่องจักร อุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และมีความปลอดภัย แผนการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด แผนการบริหารจัดการ ควบคุมคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และแผนการเงินของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

4. เงื่อนไขด้านความรู้ ปัญญา (องค์ความรู้) และคุณธรรม จริยธรรม (Knowledge and Moral Conditions)

สิ่งสำคัญที่สุด ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืนนั้น ทุกคนในชุมชนจะต้องร่วมมือ ร่วมใจกัน ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยความเต็มใจ มุ่งผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ โดยจะต้องดำเนินงานทุกกิจกรรมกระบวนการด้วยความพร้อม มีความรู้ในเรื่องที่ปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง และเข้าใจในทุกกระบวนการ และกระทำการต่างๆ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนดำเนินต่อไปได้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะนำมาซึ่งภาพลักษณ์ที่ดี ชื่อเสียง และรายได้ที่มั่นคงของสมาชิกภายในชุมชนที่ยั่งยืนสืบไป

อภิปรายผล

1. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง การบริโภคสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป ไม่ขัดแย้งกับการใช้จ่ายใช้สอยจนสร้างความเครียดให้กับตนเอง การครอบครองสิ่งของ วัตถุที่หรูหรา มีราคาแพงย่อมพึงกระทำได้แต่ต้องให้สอดคล้องกับระดับฐานะและรายได้ของตนเอง (Ananthanatorn, 2017, p.308) อันจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยสร้างให้เกิดการเติบโตและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน (U-tantada, Mujtaba, Yolles & Shoosanuk, 2016) ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักการด้าน “ความพอประมาณ” เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเสมือนการสร้างให้สมาชิกของชุมชนรู้จักศักยภาพในตนเอง และสิ่งที่ชุมชนพึงมีอยู่ผ่านการศึกษาวเคราะห์ปัจจัยหลักในชุมชนทั้ง 5 ด้านที่เรียกว่า “ทุนชุมชน” อันประกอบไปด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสังคมและวัฒนธรรม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน โดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2010; CODI, 2015, p. 7) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทุนชุมชนไว้ว่า หมายถึง สรรพสิ่งใด ๆ ก็ตามที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเกิดขึ้นจากฝีมือหรือมันสมองภูมิปัญญาที่มีมูลค่าหรือคุณค่าของมนุษย์ ได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม คน วัฒนธรรม ประเพณี หรือปัจจัยบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมถึง “เงิน” ที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่มีมูลค่าต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันด้วย โดยทุนชุมชนแบ่งได้ 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง ความรู้ความชำนาญด้านต่างๆ ของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชน ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านภูมิปัญญา เช่น ปราชญ์ชาวบ้านผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ครู พระสงฆ์ กลุ่มองค์กรต่างๆ เด็กสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ เด็กกำพร้า เป็นต้น รวมถึงผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจทั้งยากจนและร่ำรวย ทั้งนี้การเสริมสร้างให้สมาชิกของชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ (Self-reliance) จะสามารถช่วยสร้างให้เกิดสุขภาวะของสมาชิกในชุมชนได้อีกด้วย (Mongsawad, 2010, pp.132-133) อนึ่ง Barbash, Barbash, Lipscomb & Marria (2013, p. 6) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับทุนมนุษย์ว่าเป็นต้นทุนชุมชนที่แฝงไว้ด้วยทุนภูมิปัญญา (Intellectual Capital) ที่สามารถนำมาต่อยอดเป็นนวัตกรรมอันจะนำมาซึ่งประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับชุมชนได้อีกด้วย

1.2 ทูตสังคม (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพรวมทั้งความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกันของคนในชุมชน กลุ่มองค์กร เครือข่าย ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ตลอดจนความเชื่อถือศรัทธาและวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งหากชุมชนมีการกำหนดกฎ กติกา ภายใต้การบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาลร่วมกันจะนำมาซึ่งความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ และอยู่ดีมีสุข ของสมาชิกในชุมชน ส่งผลต่อการก่อเกิดความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล ร่วมมือร่วมใจจัดอิทธิพลที่ไม่ดีออกจากชุมชน และร่วมมือกันสร้างเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีพลวัต (Mongsawad, 2010, pp.130-131) นอกจากนี้ทุนทางสังคมยังมีความหมายครอบคลุมถึงวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชุมชน โดยจำแนกเป็นทุนทางจิตวิญญาณ (Spiritual Capital) อันหมายถึง ความศรัทธาต่อสรรพสิ่งทั้งในเชิงศาสนา เทพเจ้า วิญญาณ สิ่งลี้ลับ การเชื่อมต่อกับจักรวาล และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) อันเป็นทุนที่เกิดจากการผสมผสานทุนด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นสิ่งที่สะท้อนตัวตนของชุมชนที่ถ่ายทอดออกมาในหลายลักษณะทั้งงานเชิงช่าง ศิลปะ งานประณีตศิลป์ การแสดง การละคร หรือบทเพลง ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงวิถีพลวัตของชุมชนกับโลกภายนอก (Barbash, Barbash, Lipscomb & Marria, 2013, p. 6)

1.3 ทุนกายภาพ (Physical Capital) หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตหรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีพของประชาชน ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสารโทรคมนาคมโบราณวัตถุโบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เป็นต้น

1.4 ทุนธรรมชาติ (Natural Capital) หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ Barbash, Barbash, Lipscomb & Marria (2013, p. 4-5) ได้จำแนกทุนทางธรรมชาติออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Sources) อันประกอบไปด้วย น้ำ พืชพันธุ์ธัญญาหาร สิ่งมีชีวิตหรือสัตว์ต่างๆ ตลอดจนวัสดุจากใต้พื้นโลกไม่ว่าจะเป็นจาก ฟอสซิล โลหะ แร่ธาตุ ซึ่งกระบวนการสุดท้ายของทรัพยากรเหล่านี้ คือ การสูญสลายหมดไปหรือกลายเป็นขยะ 2) ระบบนิเวศหมุนเวียน (Ecosystem Services) อันเป็นกระบวนการเกื้อหนุนของสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการผลิต ย่อยและสูญสลายโดยวิธีตามธรรมชาติ ก่อเกิดเป็นแหล่งอาหาร พลังงาน ให้กับมนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ได้พึ่งพาอาศัยอุปโภค บริโภค และ 3) สุนทรียศาสตร์หรือความงามทางธรรมชาติ (Aesthetics or Beauty of Nature) ไม่ว่าจะเป็นทิวทัศน์ของทุ่งดอกไม้ ทุ่งหญ้า ป่า ภูเขา หรือชายฝั่งทะเล สวนสาธารณะ เสียงนกร้อง และท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยดวงดาวยามค่ำคืน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่นำมาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนด้วยการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้แวะมาเยี่ยมชมเยือนได้

1.5 ทุนการเงิน (Financial Capital) หมายถึง ทรัพยากรที่เป็นตัวเงินตรารวมถึงโอกาสทางการเงินที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ ได้แก่ ทุนทางการเงินที่มาจากกรออม ที่เป็นเงินสด/เงินฝาก และทุนที่มาจากรายได้ อื่น ได้แก่ เงินบำนาญ ค่าตอบแทน เงินกองทุนต่าง ๆ

2. มีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง ความเข้าใจผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำ ณ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยความมีเหตุผลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสั่งสมความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบและรู้วิธีประมวลปัจจัยที่ซับซ้อนมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อให้ความคิดและการกระทำอยู่ในกรอบที่ถูกต้องตามหลักเหตุผล (OPSI, 2017, p. 7) อันเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่การมี การบริหารจัดการที่ดีของชุมชน (U-tantada, Mujtaba, Yolles & Shoosanuk, 2016) ซึ่งการขับเคลื่อนหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่าง “มีเหตุผล” เกิดจากการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนที่ตรง เป้าหมายโดยมุ่งเน้นที่จะปรับเปลี่ยนปัจจัยต่างๆ ของชุมชนให้สามารถรองรับและรับรองนักท่องเที่ยวได้อย่างมี ประสิทธิภาพพร้อมที่จะส่งมอบคุณค่าของตน (Value Proposition) ตามอัตลักษณ์สู่สายตานักท่องเที่ยวหรือ ผู้มาเยือนที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยว กล่าวคือ สามารถสร้างความดึงดูดใจ เข้าถึงได้ง่าย มีสถานที่สำหรับพักผ่อน สำหรับนักท่องเที่ยวในชุมชน พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ ซึ่งใน ประเด็นมาตรฐานทั้งหมดนั้นสอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยว 5 ประการที่นำเสนอโดยการท่องเที่ยว ออสเตรเลียตะวันตกหรือที่เรียกว่าหลักมาตรฐานการท่องเที่ยว 5A (Papadoulis & Minns, 2018, pp. 30-34) อันประกอบด้วย 1) Attraction คือ การสร้างความดึงดูดใจ ด้วยเสน่ห์เฉพาะตัวที่มีความโดดเด่นเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีต่างๆ ภายในชุมชน การแสดงแสง สี เสียง ในงานเทศกาลต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น 2) Accessibility คือ การเข้าถึงได้ง่าย ชุมชนมีการเดินทางเข้าถึงที่สะดวก ง่ายต่อการเข้าถึงได้อย่างใกล้ชิด เช่น มีถนน ที่จอดรถ ที่ พร้อมและเพียงพอ มีป้ายบอกทางในจุดตัดเส้นทางที่สำคัญ เป็นต้น อันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มอรรถรสของ การเดินทางมาท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ 3) Accommodation คือ ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงแต่ จัดหาที่พักให้กับนักท่องเที่ยวเท่านั้น อาหาร เครื่องดื่ม หรือบริการอื่นๆ ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะช่วยอำนวยความสะดวก และสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวขณะมาพักผ่อนได้ 4) Amenity คือ สิ่งอำนวยความสะดวก มีการบริการที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววันนี้อย่างประทับใจ ไม่ว่าจะ เป็น ที่พัก ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านค้า ของที่ระลึก เป็นต้น และ 5) Activity คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่ง เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้กับนักท่องเที่ยวให้ได้สัมผัสกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน และสังคมในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนมาตรฐานการท่องเที่ยวโดย ชุมชนจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานตามที่คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2016 , pp. 8-9) ที่ได้ กำหนดขึ้นด้วย อันประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Management) การจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี (Economy) การอนุรักษ์และส่งเสริม วัฒนธรรมชุมชน (Enrichment) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (Environment) และคุณภาพการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Service) ซึ่งในด้านการพัฒนาคุณภาพการบริการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ได้พัฒนาหลักการเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริการสู่การเป็น เจ้าบ้านที่ดีที่เรียกว่า หลักการ 6ส ขึ้น อันประกอบไปด้วย 1) สะสาง คือ การจัดการกับวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก

ความแตกต่างๆ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์พร้อมใช้งาน มีภูมิทัศน์ภายในชุมชนที่สวยงาม 2) สะอาด คือ ทุกสิ่งเมื่อสะอาดเรียบร้อยแล้วจะต้องมีความสะอาด ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัย 3) สะดวก คือ การเดินทางมายังชุมชน ตลอดจนการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ต้องมีความสะดวก สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีการติดต่อประสานงานที่รวดเร็ว มีการอำนวยความสะดวกเตรียมพร้อมล่วงหน้าก่อนเดินทางมายังชุมชน และขณะอยู่ในชุมชนในระดับที่สามารถบริหารจัดการได้ 4) สบาย คือ การบริหารจัดการด้านปัจจัยพื้นฐาน ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นที่เพียงพอพร้อม บรรยากาศภายในชุมชนมีความสงบ เป็นกันเองต่อผู้มาเยือน 5) สติ คือ การบริการด้วยรอยยิ้มและมีมิตรไมตรี เหมือนนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเป็นดังญาติพี่น้องของเรา และ 6) สวัสดิ คือ ให้การต้อนรับและการกล่าวคำด้วยความเต็มใจ ตลอดจนการตรวจตราความเรียบร้อยของทรัพย์สินทั้งของชุมชนและนักท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ครบถ้วนเรียบร้อย ซึ่งการนำหลักการ 6ส ไปปฏิบัติจริงนั้น สามารถกระทำควบคู่ไปกับหลักการบริการที่เป็นเลิศ 5 ประการ ที่เรียกว่า RATER Model ซึ่งเป็นแนวคิดของ A. Parasuraman, Valaria Zeithaml และ Leonard Berry (Czaplewski, Olson & Slater, 2002, pp. 14-17) อันประกอบไปด้วย 1) Reliability หมายถึง การบริการที่มีความน่าเชื่อถือ คงเส้นคงวา ไม่มีข้อผิดพลาดหรือมีความผิดพลาดเป็นศูนย์ในการให้บริการ 2) Assurance หมายถึง การบริการที่สร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจ มีมาตรฐานความปลอดภัย มีความสุภาพในการให้บริการ 3) Tangibles หมายถึง ภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ของผู้ให้บริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้สึกสัมผัสได้จริง 4) Empathy หมายถึง การบริการที่มีการดูแล สอดส่อง ให้บริการอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และ 5) Responsiveness หมายถึง การบริการที่มีการตอบสนองที่รวดเร็ว ทันเวลา และเต็มใจในการให้บริการ

3. ภูมิคุ้มกันที่ดี (Self-immunity) หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการกับการดำเนินชีวิตให้มีการรองรับในปัจจุบันความเสี่ยงต่างๆ (U-tantada, Mujtaba, Yolles & Shoosanuk, 2016) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ประมาทต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ (Anantanatorn, 2017, p. 309) ซึ่งเมื่อมีการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตามหลักการของเหตุและผลเพื่อให้ได้มาตรฐานด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและสากลแล้วนั้นเพื่อเป็นการสร้าง “ภูมิคุ้มกันที่ดี” ชุมชนควรมีการวางแผนการบริหารจัดการต่อปัจจัยต่างๆ ที่เรียกว่า 6M 1E ให้รัดกุม มีประสิทธิภาพ ที่นำมาซึ่งประสิทธิผลอย่างยั่งยืนสืบไปได้แก่ 1) Man คือ การวางแผนงานที่ดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของชุมชนให้ปฏิบัติหน้าที่และมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน 2) Materials คือ การมีแผนพัฒนา ปรับปรุง และตรวจสอบเกี่ยวผลิตภัณฑ์ วัตถุประสงค์ต่างๆ ตลอดจนการบริการของชุมชนให้ได้มาตรฐาน 3) Machine คือ มีแผนการตรวจซ่อม บำรุงรักษาเครื่องจักร อุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และมีความปลอดภัย 4) Marketing คือ มีการจัดทำแผนการตลาดเพื่อประเมินศักยภาพของทุนชุมชนในมิติต่างๆ ที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาให้เป็นคุณค่าที่จะส่งมอบในรูปแบบของกิจกรรมเชิงการท่องเที่ยวของชุมชนไปยังนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนให้มี

ความประทับใจ 5) Method คือ มีแผนการพัฒนา ปรับปรุง วิธีการ กระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด 6) Money คือ มีแผนการเงินของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ และ 7) Environment คือ มีแผนการบริหารจัดการ ควบคุมคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยการดำเนินการทั้งหมดนี้จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาวด้วยความไม่ประมาท ซึ่งต้องดำเนินไปพร้อมๆ กับการมีความมีเหตุผลและความพอประมาณ หลีกเลี่ยงความต้องการที่เกินพอดีของแต่ละบุคคล เป็นการสร้างวินัยในตัวเองให้เกิดขึ้นในระดับบุคคลเพื่อปกป้องตัวเองจากกระแสบริโภคนิยม หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ เป็นกลไกการรองรับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ โดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มจากการ “แก้ไขปัญหาคู่จุดเล็ก” หรือคิด Macro ทำ Micro (OPSI, 2017, p. 7)

4. เงื่อนไขด้านความรู้ ปัญหา (องค์ความรู้) และคุณธรรม จริยธรรม (Knowledge and Moral Conditions) สิ่งสำคัญที่สุด ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืนนั้น ทุกคนในชุมชนจะต้องร่วมมือ ร่วมใจกัน ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยความเต็มใจ มุ่งผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ โดยจะต้องดำเนินงานทุกกิจกรรมกระบวนการด้วยความพร้อม มีความรู้ในเรื่องที่ปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง และเข้าใจในทุกกระบวนการ และกระทำการต่างๆ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนดำเนินต่อไปได้อย่างเต็มศักยภาพ อันจะนำมาซึ่งภาพลักษณ์ที่ดี ชื่อเสียง และรายได้ที่มั่นคงของสมาชิกภายในชุมชนที่ยั่งยืนสืบไปแนวทางในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่น่าเชื่อถือโดยชุมชนที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเป็นประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อตนเองและชุมชน ซึ่งแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นย้ำอยู่เสมอว่าในการที่จะกระทำการใดๆ เพื่อการพัฒนา ประยุกต์ใช้สิ่งต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เราจะต้องกระทำภายใต้องค์ความรู้ที่เรามีต่อสิ่งนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้จะต้องกระทำควบคู่ไปกับจริยธรรมในจิตใจมีความซื่อสัตย์ พึงพาตนเองเป็นสำคัญ มีความรักที่จะแบ่งปัน และมีจิตสาธารณะ อันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Jitsuchon, 2018, p. 2)

สรุปผล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ครั้งนี้ พบว่า องค์ความรู้หรือศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานที่ดีที่มาจาก “ความพอประมาณ” ให้รู้จักศักยภาพในตนเองและสิ่งที่ชุมชนพึงมีอยู่ผ่านการศึกษาวเคราะห์ปัจจัยหลักที่เรียกว่า “ทุนชุมชน” ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ มนุษย์ สังคมและวัฒนธรรม กายภาพ สิ่งแวดล้อม และการเงิน อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจ และเห็นคุณค่าที่สะท้อนจิตวิญญาณหรืออัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน 2) การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อ

การท่องเที่ยวอย่าง “มีเหตุผล” ให้สามารถสร้างความดึงดูดใจ เข้าถึงได้ง่าย มีที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ได้มาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และคุณภาพการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) การสร้าง “ภูมิคุ้มกันที่ดี” โดยมีการวางแผนงานในด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ การบำรุงรักษาเครื่องมือต่าง ๆ การตลาดท่องเที่ยว การพัฒนากระบวนการทำงาน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเงิน ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ทุกคนในชุมชนจะต้องปฏิบัติงานด้วยความรู้คู่คุณธรรม เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเป็นประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อตนเองและชุมชน อย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถก้าวผ่านความยากจนไปสู่การเป็นผู้มีรายได้สูงอันจะนำมาซึ่งความสุขสงบ ความเข้มแข็งของชุมชนอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อนำมาต่อยอดพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ดังนี้

1.1 ผู้นำชุมชนควรมีการสื่อสารกับสมาชิกของชุมชนให้มีความเข้าใจในแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประยุกต์เชื่อมโยงกับหลักการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนมีการจัดสรรสมาชิกของชุมชนเพื่อร่วมกันกำกับดูแลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

1.2 สมาชิกของชุมชนที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อก้าวสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นชุมชนอาจจัดหาคูคลองกร นักวิชาการ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาร่วมกำหนดแนวทางข้างต้นด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

2.1 ควรมีการศึกษาต่อยอดในแก่นคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เชื่อมโยงกับหลักการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนแต่ละด้านร่วมกับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทาง

ในการนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเฉพาะการจัดทำแผนในการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ของชุมชน ที่ต้องมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรนำกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณมาร่วมศึกษาโดยมีการกำหนดตัวแปรที่ต้องการศึกษาในมิติที่หลากหลาย เช่น ตัวแปรด้านการสื่อสารองค์กร ตัวแปรด้านจิตวิทยาชุมชน ตัวแปรด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับผลการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- Anantanatom, A. (2017). *lak pratya khong setthakit phophiang nai prathet Thai : naethang mai samrap kanphatthana prathet yakchon* [The Philosophy of Sufficiency Economy in Thailand: An Innovative Approach for Development Poor Countries]. *Journal of Politics, Administration and Law*, 9(Special), 297-323.
- Barbash, A., Barbash, M., Lipscomb, B. & Marria, K. (2013). *Community Capital and Alternative Financing Resource Guide*. Michigan, USA: Reconsider, Inc.
- Barua, P. & Tejavaddhana, P. (2019). Impact of Application of Sufficiency Economy Philosophy on the Well-Being of Thai Population: A Systematic Review and Meta-Analysis of Relevant Studies. *Journal of Population and Social Studies*, 27(3), pp. 195-219.
- Community Organizations Development Institute. (2015). *khumu sanapsanun kanphatthana rabop setthakit lae thun chumchon* [A Handbook to Supporting the Development of Economic Systems and Community Capitals]. Bangkok: Community Organizations Development Institute (Public Organization).
- Community Strengthening Office. (2019). *khumu kan patibat ngan ruang : kanphatthana muban setthakit phophiang* [A Handbook of action on: Sufficiency Economy Village Development]. Nonthaburi: Community Strengthening Office, Community Development Department, Ministry of Interior.
- Czaplewski, A. J., Olson, E. M. & Slater, S. F. (2002). Case in point Applying the RATER Model for Service Success Five service attributes can help maintain five- star ratings. *Marketing Management*. 11. 14-17.

- Dokthaisong, B. (2017). *pratyā setthakit phophiang* [Sufficiency Economy Philosophy]. *Journal of Politics, Administration and Law*, 9(Special), 27-67.
- Gillis, A. & Jackson, W. (2002). *Research methods for nurses: Methods and interpretation*. Philadelphia: F.A. Davis Company.
- Jitsuchon, S. (2018). Monitoring Development Sustainability through Sustainable Community Indicators. *Proceeding of the Economy, Sustainable Development and Energy International Conference (ESDEIC)*, Edinburgh, Scotland, UK, 2(1396), pp. 1-5.
- Kantha-oo, Ch. (2017). *kanthongthieo doi chumchon pen than : korani sukka ban rong fong tambon rong fong amphoe muang phrae changwat phrae* [Community Based Tourism: A Case Study of Baan Rong Fong, Rong Fong Sub-district, Mueang Phrae District, Phrae Province] (Master of Arts Thesis, Graduate School, Chulalongkorn University).
- Kitbumrung, M. (2018). Understanding SEP and Applying to Self Development. *American Journal of Humanities and Social Sciences Research (AJHSSR)*. 2(5), pp. 70-73.
- MacDonald, C. (2012). Understanding Participatory Action Research: A Qualitative Research Methodology Option. *Canadian Journal of Action Research*, 13(2), pp. 34-50.
- Ministry of Interior. (2014). *krasuang mahatthai kap kante ri yom khwam phrom khao su prachakhom Asian phaitai kandamnœn ngan khong sun patibatkan ruam klum changwat* [Ministry of Interior and Preparation for Entering into the ASEAN Community under the Operation of the Regional Operation Center : ROC]. Nonthaburi: Matichon Printing House Pakkret.
- Mongsawad, P. (2010). The Philosophy of the Sufficiency Economy: A Contribution to the Theory of Development. *Asia-Pacific Development Journal*, 17(1), pp. 123-143.
- Office of the Permanent Secretary for Interior. (2017). *kan nomnam lak pratyā khong setthakit phophiang pai su kan patibat chon pen withi chiwit* [The introduction of sufficiency economy philosophy into practice is a way of life]. Bangkok: Danex-intercopration.

- Papadoulis, M. & Minns, K.A. (2018). *Toodyay Tourism Strategy 2018 – 2021*. Perth, Australia: Icon Tourism Consulting Pty Ltd.
- Shone, J.J. (2014). The Sufficiency Economy Philosophy (SEP) and its international role in Sustainable Development as seen in application in the SEP Model Villages of the Lao P.D.R. and Timor-Leste. *The 3rd MSSRC International Conference on "Mekong Region and ASEAN in Transition: People and Transborder Issues"*, Ubon ratchahani University, Thailand.
- Sommitr, K. & Boonpaisarnsatit, N. (2013). *næothang kanphatthana kanthongthieo chæng bamphen prayot nai phak nua toñ bon khong prathet Thai* [Guidelines for Volunteer Tourism Development in the Upper North of Thailand]. *FEU Academic Review*, 7(1), 47-58.
- Tourism Council of Thailand. (2018). Thailand Tourism Confidence Index 2018/3. Retrieved from www.thailandtourismcouncil.org/wp.../09/Newsletter-q3-2018.pdf.
- U-tantada, S., Mujtaba, B.G., Yolles, M. & Shoosanuk, A. (2016). Sufficiency Economy and Sustainability. *The 2nd Multidisciplinary Research and Innovation for Globally Sustainable Development (MRIGSD)*, Bangkok, Thailand.
- World Economic Forum. (2017). *Travel & Tourism Competitiveness Report 2017*, pp. 320-321. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-travel-tourism-competitiveness-report-2017>.